

Станислав ПЕТКОВСКИ

УШТЕ ЕДНАШ БАЛКАН

Нашата Академија за наука и уметност, на почетокот на декември, расправаше на тема Балкан. Би се рекло, нема што да се додаде, ако веќе нашите најпознати научници дискутирале за тоа и констатирале... некако нејасно дека: "ТОА, Е ТОА... БАЛКАН!" Или, со други зборови, дека "Балкан" за Западна Европа функционира како ПОГРДЕН ЗБОР. Нека ми простат нашите научници ако погрешно сум разбрал, но најпосле и немаше многу информации за оваа тема. Токму и фактот дека: 1. нема опсежни информации; 2. предлози нема за пристап кон оваа проблематика, и 3. дали ова на нас од Балканот ни се причинува, или навистина третманот кон нас е на ниво на "заостанат и див Балкан!" Најважно од сè е дека нашата Академија во фокусот на интересот донесе тема која индиректно, но во сите пори на нашето европско живеење остава траги и на исходот и на актуелниот квалитет на живеење. Се чини дека токму темата Балкан е некој вид општа тема, која засега е во сферите на нашето живеење и има интегративна компонента за сите народи кои живеат во овој дел од Европа.

Недостасува од поддршката и третманот на медиумите на оваа тема. Би се рекло, критика кон критиката за Балканот, но токму на балкански начин (ако тоа е нашиот начин), со токму критикуваната особина на пристап кон одредена тема т.е. - нема информација, нема организација и нема стратегија.

Би сакал да може, пред сè, да се идентификуваат страните кои приоѓаат кон Балканот како да е погрден збор. Од голема важност е да утврдиме дали навистина и кој нас нè третира така, или само ние имаме манир да се чувствуваме така? Идентификација на весници, личности и политички агенди, кои тоа го промовираат во западните земји, ќе ни помогне врз база на што тие дошле до таков заклучок - Балканот да биде погрден збор.

Потоа, да има серија написи од историски па сè до уметнички и историски аспект за значењето на Балканот во историјата на Европа. Потоа, антрополошки, психолошки и етнографски испитувања, што е тоа што "западњаците" не го разбираат и што е тоа што ние го правиме, а тие така ниско (евентуално) го вреднуваат. Потоа, дали и ние самите, гледајќи го односот на Западна Европа (и САД) со нашите дела и активности им го презентираме токму она што тие и очекуваат да го добијат од нас. На пример: филмовите избилуваат со рурални и примитивни сцени, со насилство и со вечна борба меѓу населението едно против друго. Или, секој наш неуспех пред странците го претставуваме со слегнување на рамената, оправдувајќи го својот неуспех со тоа што ги обвинуваме другите, нашите сограѓани, Балканци, со изјавата: "Ееее, што да правите, тоа е Балкан, тешко може тука да успее организиран и чесен човек!" Да, често и ние самите, додворувајќи му се на "Западот" се посипуваме со пепел, за да "искамчиме" бенефиција, кредит, поволности, ситен кар од бизнис и сл. Натаму, дали ние самите поради помалите парични средства, на сличен начин, сакаме да се мериме со моќните земји и често, за да не испаднеме смешни, нашите постапки и стратегии ги рационализираме со: "Не, беее, Балкан си е Балкан!". Како и да е, кога би имале заедничка балканска стратегија за промоција на овој крај, веројатно и другите би нè ценеле повеќе, доколку не нè ценат? Недостасува координирана заедничка активност.

Факт е дека секогаш кога државите од Балканот, кога сакале нешто да направат автономно за себе, заедничко, тоа било или со покровителство на некои моќници или, пак, тие биле фацитатори или медијатори, но едно било заедничко за сите нив - си влечеле на своја страна. Во тегнењето на своја страна, лобирале кај одредени народи и држави, секој за себе со свој успех и исходи. Не е

далеку од историски аспект дека Германија имала значајно влијание на Словенија и на Хрватска, или Русија врз Србија и Црна Гора, или Иран врз Босна итн. Обично, се користеле со стратегии кои ја земале предвид различноста по верска и по економска основа.

Од друга страна, вака различни, со векови под инфлуенца на различни империи и разединувани, асимилирани и "комбинирани", дури и една СФРЈ не можеше подолго да се одржи, од аспект на нејзиното интегративно значење за Балканот. Токму и општественото уредување на СФРЈ беше пречка да се разбере нејзината интегративна Балканска функција. Така, поради нејзиниот општествен систем и глобалниот тренд на пропаст на социјализмот, беше осудена да пропадне, а по нејзиното распаѓање, уште повеќе дојде до израз фрагментацијата на Балканот и неговата динамичка внатрешна антагонистичка компонента. Токму недостатокот на јака балканска држава, како да им беше сигнал на локалните националистички опции и нивните надворешни поддржувачи, да отпочнат со прекинатата фрагментација на Балканот и на крај до негова гетоизација. Да се потсетиме, во време на СФРЈ, 20 милиона жителя во Западна Европа одеа без визен режим во Европа. Така, самиот визен режим и гетоизацијата, само го илустрира односот на Западот кон нас, а не нашиот однос кон нив. Визниот режим всушност е она што Балканот го третира како погрден збор. На почетокот од сопствената фрагментација, Балканот беше ксенофилен, сакаше влијание од "Западот" и народите беа полни со доверба и оптимизам како наивно дете, дека другите сакаат да му помогнат. Но, по годините на внатрешните војни и "воени конфликти" тука, доаѓа до мамурно освестување. Идејата за самосвесност за Балканот и неговата улога и третман од страна на другите ми се чини дека е сигнал за отрезнување и самоперцепција и потреба од свој автентичен развој и третман на самите себе.